

various means of communication, some of which you may find easier than others - talking over the phone, making a presentation to a group or explaining something to a person with a more limited understanding of the topic. By improving one skill, you may also improve in a number of others.

Employers keep asking about “commercial awareness”: what do they mean?

Commercial awareness could be summed up as an interest in business and an understanding of the wider environment in which an organisation operates: its customers, competitors and suppliers. Why is it important? It is a major criteria for selecting candidates. A survey by the CBI and UUK in 2009 found that 35% of employers were dissatisfied with the business and customer awareness of graduates. The detailed understanding of the company, the issues facing the industry in which it operates, professional qualifications offered and job roles within the company was even more important at interview than answers to competency-based questions: it shows your commitment to the job you are applying for; it gives you more to discuss in an interview and it improves your knowledge of a particular industry or company and may allow you to spot career opportunities you hadn't previously considered. Therefore it helps with the career choice.

Література

1. Career and employability service. – Режим доступу: www.kent.ac.uk/careers/feedbackform.html
2. Creative career search. – Режим доступу: www.kent.ac.uk/careers/sk/CJ.htm.
3. Requirements to the Applications. – Режим доступу: www.kent.ac.uk/careers/applicn.htm.

Андрущенко Н.О., Коваль Т.С.

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА УМОВИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Умови трансформаційного періоду в економіці України, загальні зміни, зумовлені глобалізацією економічних і соціальних процесів, висунули нові вимоги до організації системи економічної освіти й професійної підготовки кадрів для економіки. На початку економічних реформ в Україні перед освітою поставили завдання формування економічного мислення у підростаючого покоління громадян, підготовка якомога більш економічно активного населення до роботи в ринкових умовах, розвитку вмінь використовувати економічний інструментарій для забезпечення власного добробуту й розвитку країни [1], адже на сьогодні існує в світі більш як 40 тис. професій, а щорічно виникає близько 500 нових, з яких значна частина пов'язана з економічною сферою і, звичайно, всі вони потребують кваліфікованих працівників [3].

Отже, відповідно до змін у світовій ринковій економіці та господарстві, сьогодні особливо зростають вимоги до фахівця в сфері економіки, які забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці, успішність у професійній самореалізації та кар'єрі. В таких умовах якісна професійна освіта має забезпечувати формування сукупності інтегрованих знань і вмінь, якостей особистості – професійну компетентність фахівця.

У доповіді Департаменту освіти, культури і спорту Ради Європи виділено 5 ключових компетенцій (компетентностей), якими повинен володіти конкурентоспроможний, добре підготовлений спеціаліст незалежно від професії та країни проживання: 1) політичні та соціальні компетенції, які характеризуються умінням бути відповідальним, участю у спільному прийнятті рішень, у формуванні та покращенні демократичних інститутів; 2) компетенції, що стосуються суспільного життя (міжкультурні компетенції); 3) компетенції, що стосуються ефективності усних та письмових комунікацій; 4) компетенції, що пов'язані з інформатизацією суспільства, з володінням сучасними технологіями та критичним осмисленням інформаційних потоків; 5) здатність навчатися протягом життя як основа розвитку. Тобто, щоб стати дійсно кваліфікованим спеціалістом в будь-якому напрямку роботи, потрібно мати певну компетентність в даному профілі та у загальному значенні також [2].

Для дослідження проблеми формування професійної компетентності у певній професії важливим є структура професійної компетентності. До структури професійної компетентності майбутніх економістів входять такі елементи:

1) компетенції у сфері економічної діяльності (економічне мислення; знання методів економічного аналізу; наявність системного уявлення про структуру і тенденції розвитку української та світової економік; знання принципів прийняття і реалізації економічних рішень на мікро- та макрорівнях; уміння використовувати економічну інформацію у професійній, виробничій діяльності і повсякденному житті; уміння здійснювати пошук економічної інформації; уміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінювання фінансово-господарської діяльності підприємств; уміння проводити контроль, аудит, перевірку грошових коштів, виробничих запасів, основних фондів у підприємствах, організаціях, установах тощо);

2) компетенції в інших сферах професійної діяльності (система знань з фінансів, маркетингу, аудиту, міжнародної економіки, права, менеджменту; знання нормативно-правової бази);

3) інформаційно-комп'ютерна компетенція (стосується роботи з комп'ютерною технікою і визначається таким переліком знань та вмінь: знання теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки; уміння працювати в мережі Internet; уміння користуватися електронною поштою; уміння працювати зі спеціалізованим програмним забезпеченням; уміння ефективно застосувати інформаційні технології і відповідні програми у професійній діяльності);

4) комунікативна компетенція (знання ділового етикету та основ конфліктології, толерантність до існування інших поглядів, ефективна групова взаємодія, позитивна установка щодо себе й оточуючих тощо);

5) компетенція у сфері самовизначення та саморегуляції особистісних якостей (адекватна самооцінка, впевненість у собі, самоконтроль, самоефективність, високий рівень мотивації до досягнень, визнання необхідності неперервної освіти впродовж життя тощо);

6) виробничо-діяльнісна компетенція (передбачає знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме: обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками; знання основ етикету) [4].

Елементи цієї структури є переважними напрямками у формуванні професійної компетентності майбутніх економістів, але є ще додаткові аспекти, досягнення яких необхідне для майбутнього працівника економічного профілю.

Це, перш за все, розуміння суспільного значення своєї праці, адже діяльність кожної людини, а особливо у сфері економіки та бізнесу, має громадський характер і впливає на процеси функціонування суспільства. Мається на увазі розуміння самого працівника для чого він виконує ту чи іншу роботу, тому що в теперішній час часто надмірна спеціалізація праці спричиняє відокремлення результату праці від самого працівника [4].

Важливим також компонентом діяльності сучасного економіста є робота з людьми, тому серед низки професійних умінь, напрямків компетентності особливого значення набувають організаторські, методичні та комунікативні психолого-педагогічні вміння, серед яких – уміння оцінювати ділові якості працівників, спілкуватися, обирати відповідні методи роботи, спонукати до спільної праці для досягнення результатів, стимулювати активність, ініціативність, інтерес тощо [5].

Саме ці професійні якості потрібно формувати у студентів – майбутніх економістів. Тому у процесі пошуку нових форм і методів професійної підготовки студентів слід намагатися поставити того, хто навчається, у позицію активного суб'єкта навчально-виховного процесу. Саме тоді буде створено умови для цілеспрямованого впливу викладача на формування та розвиток певних професійних якостей студента, які допомогли б йому у майбутній практичній діяльності. Серед таких умов основними є:

1. У застосуванні нетрадиційних форм навчальної діяльності в процесі професійної підготовки студентів провідна роль має належати викладачеві, оскільки педагогічний процес, маючи об'єктивні внутрішні закономірності, водночас є продуктом свідомої конструктивної діяльності викладача та його творчої взаємодії зі студентами;

2. Застосування нових форм діяльності учіння студентів в умовах професійної підготовки в економічній освіті вимагає високого рівня самостійності, свідомості та активності самих студентів. Це, в свою чергу, потребує духовної єдності, довіри, спільної навчальної мети викладачів і тих, хто навчається;

3. За організації нетрадиційних форм навчання студентів необхідно, щоб педагогічне керівництво зважало на індивідуальний підхід у стосунках зі студентами. Для цього педагогові слід бачити в кожному студенті унікальну особистість, яка усвідомлює як власну неповторність, так і причетність до соціального цілого;

4. Професійна підготовка в умовах університету повинна сприяти розвитку здібностей студентів і спонукати їх до задоволення об'єктивних потреб як в ідентифікації з групою ровесників, так і персоніфіковано до себе [1].

Ці умови та багато інших умов, таких як: розуміння студентом важливості своєї роботи, навчання; допомога викладачів у будь-якій навчальній діяльності, підштовхування до групової роботи та самостійної водночас; поглиблене й детальне вивчення всіх теоретичних засад і особливостей майбутньої професії; розвиток студентом його особистих здібностей в різних галузях освіти, поширення його уваги не тільки на вузьку спеціалізацію, а й комплексно на всі процеси у суспільстві та закономірності їх проходження (загальна ерудованість майбутніх фахівців економічного профілю є також важливою умовою), є важливою основою у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю.

Отже, на сьогодні відбувається трансформація освіти в галузі економіки, інтеграція її з практичною діяльністю та наукою, перехід від валового навчання до посилення індивідуального підходу, розвитку творчої особистості студента – майбутнього фахівця економічного профілю. Ці процеси та багато інших вищеперерахованих умов забезпечують формування необхідної професійної компетентності у майбутніх спеціалістів в сфері економіки.

Література

1. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті : навч. посіб. / Ковальчук Г. О. – [2-е вид., доп.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с.
2. Корват Л. В. Модель професійно-педагогічних компетенцій фахівця економічного профілю / Л. В. Корват // Проблеми сучасної педагогічної освіти : збірник статей. – Ялта, 2010. – С. 98 – 105.
3. Курмишева Ніна. Мотивація і результативність навчання майбутніх економістів: тотожність чи розбіжності? / Н. Курмишева // Вища школа. – 2008. - № . – С. 75 – 81.
4. Самарук Н. М. Формування професійної компетентності майбутніх економістів [Електронний ресурс] / Н. М. Самарчук // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2011. – Режим доступу до журн. : - http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_2/11snmkme.pdf.
5. Тренінгові технології навчання з економічних дисциплін : навч. посіб. / [Г. О. Ковальчук, Н. Ю. Бутенко, М. Ю. Артюшина та ін.]; за ред. Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2006. – 320 с.